

אלא שהרמב"ם שינה מעט מלישנא דמתני', דבמתני' תנן אבל לא 'מקרא' והרמב"ם כתב 'תורה שבכתב', ואתא לאשמועינן דמקרא לאו דוקא אלא ה"ה כל התנ"ך דבהכל שייך פיסוק טעמים.

1234567 תנ"ך

1234567 תנ"ך

1234567 תנ"ך

סימן יב

נטילת שכר על לימוד מצות ודינים דרבנן

א. איתא בגמ' נדרים לז. דהמודר הנאה מחברו מותר לו ללמדו תורה משום דכתיב "ראה לימדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר ציוני ה'" וגו', מה אני בחנם אף אתם בחנם, וכיון שיש מצוה ללמד בחנם ואסור ליטול שכר על הלימוד לא מיקרי הנאה ומותר במודר הנאה, ואעפ"כ מבואר בגמ' דאסור ללמדו מקרא משום דעל לימוד מקרא מותר ליטול שכר ואם מלמדו חנם נמצא מהנהו, ובטעם הדבר דמותר ליטול שכר על לימוד מקרא נחלקו בגמ' רב אמר משום שכר שימור התינוקות ור' יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים.

והנהגה בהא דמותר ליטול שכר פיסוק טעמים בפשוטו היה נראה דאי"ז נחשב לימוד תורה כלל ואין בזה מצות תלמוד תורה אלא הוי היכ"ת בעלמא לדעת כיצד לפסק את המקראות ולכן מותר ליטול על זה שכר, אכן התוס' והרא"ש והר"ן על אתר לא פירשו כן, אלא כתבו דפיסוק טעמים לאו דאורייתא הוא אלא דרבנן הלכך לא הוי בכלל חוקים ומשפטים דאסור ליטול עליהם שכר, ומבואר בדבריהם דבאמת מדרבנן יש מצוה בפיסוק טעמים ואית ביה קיום מצות ת"ת מדרבנן, ואעפ"כ כיון דלא הוי דאורייתא מותר ליטול על זה שכר.

ומכאן זה כתב ה"הגהות מימוניות" (פ"א מת"ת) בשם רבינו שמחה והביאו הרמ"א ביו"ד רמ"ו ס' ה' דכל חידושי סופרים היינו מה שנתקן מדרבנן מותר ליטול שכר ללמדו.

ויש להקשות לפי דעת הרמב"ם הידועה (פ"ב מממרים הל' ב'), דאנו מוזהרים על כל תקנת חכמים בלאו ועשה דאורייתא ד"לא תסור מכל אשר יורוך" "ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך", ולשיטתו כל דרבנן הוא דאורייתא ומה שייך לחלק לענין שכר מצוות בין דאורייתא לדרבנן הלא כל דרבנן הוא דאורייתא¹⁰.

¹⁰ ובאמת שהרמב"ם (בהשגתו לשורש הראשון משרשי המצוות להרמב"ם) כבר הרבה להשיג על הרמב"ם, מדמצינו בהרבה מקומות דאסור דרבנן קל מדאורייתא כגון לענין ספיקות, דקיי"ל ספק דאורייתא לחומרא וספק דרבנן לקולא, וכן מה שמצינו דבמקום צערא ובמקום הפסד גדול הקלו בדרבנן ולא בדאורייתא, דכל זה מורה לכאן שבאסור דרבנן אין איסור דאורייתא, וה"מגילת אסתר" כתב ליישב דעת הרמב"ם דא"נ כל מידי דרבנן הוי דאורייתא, אלא שחכמים בעיקר תקנתם התנו שבמקום ספק אין צריך לחוש לאיסורא, וכן שאר קולות שהקילו במידי דרבנן טפי מדאורייתא, הכל מטעם זה שמעיקר התקנה היה להקל בכך, ולא

[02.34567 תורה]

ובאמת שלא רק לדעת הרמב"ם קשה, אלא גם לדעת החולקים על הרמב"ם וסברי דבמצוה דרבנן אין מצוה דאורייתא, דכל זה רק לגבי גוף קיום המצוה אבל פשוט וברור שלגבי מצות תלמוד תורה אין חילוק, והגע בעצמך אטו הלומד מסכתות מגילה ידים עדויות דמאי ושאר כל הדינים דרבנן המפוזרים בש"ס, וכי לא מקיים מצות תלמוד תורה דאורייתא, הלא אי"ז מתקבל על הדעת ומעולם לא שמענו שיש עדיפות להקדים לימוד מסכתות שיש בהם דינים דאורייתא על פני מסכתות שיש בהם דינים דרבנן מצד שתלמוד תורה דאורייתא קודם לתלמוד תורה דרבנן, ועוד העיר לי גאון אחד דאי נימא דבלימוד דינים דרבנן לא מקיימים מצות תלמוד תורה דאורייתא, א"כ המברך ברכת התורה ולמד אח"כ דינים דרבנן לא יצא ידי ברכת התורה דאו' שהרי לא קיים מצות ת"ת דאו' ואם ירצה אח"כ ללמוד דינים דאו' יצטרך לברך שוב, וזה דבר שלא שמענו, סוף דבר פשוט שהלומד דינים דרבנן מקיים בזה מצות תלמוד תורה דאורייתא דגם זה בכלל המצוה, וא"כ קשה אמאי שרי ליטול שכר על לימוד דברי סופרים מאי שנא מלימוד דינים דאורייתא דאסור ליטול עליהם שכר.

ושמעתי מסבי הגאון ר' אהרון פלדמן שליט"א ר"י בולטימור לבאר דאה"נ ודאי דבלימוד מצות דרבנן יש קיום מצות תלמוד תורה דאורייתא, אלא שמ"מ אין בזה את האיסור דשכר מצות, וטעם הדבר דאיסור נטילת שכר מצות הוא רק על מה שנאמר להדיא למשה מסיני ללמד לבני ישראל, וכדילפינן (בנדרים שם) מדכתיב "ואותי ציוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם" וכתוב "ראה לימדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר ציוני ה'" וגו' מה אני בחנם אף אתם בחנם, ורק על דברים אלו שה' ציוה למשה ללמד לבני ישראל נאמר הדין דצריך ללמד בחנם, אבל דברים שלא נמסרו למשה להדיא בסיני אלא נתקנו ע"י חכמי הדורות אינם בכלל איסור זה דנטילת שכר מצוות, אע"ג דגם הם בכלל תלמוד תורה [ואע"ג שאמרו חז"ל דכל מה שתלמיד ותיק עשוי לחדש נמסר למשה בסיני, וע"ע בחידושי הרשב"א עירובין דף טו: בשם הראב"ד דכל התקנות שתיקנו חכמים בהמשך הדורות נמסרו למשה מסיני וחכמים תיקנו ע"פ מה שנמסר למשה, צ"ל דמ"מ כל זמן

משום שעצם האיסור בדרבנן קל יותר מדאורייתא. ולפי"ז יש ליישב גם לענין שכר מצוות, שחכמים בעיקר תקנתם תיקנו שיהיה מותר ליטול שכר על מצוות של דבריהם, אכן יל"ע בזה דשמא לא שייכא סברא זו אלא לענין ספק דאמרינן דבמקום ספק לא תיקנו חכמים וממילא ליכא איסור מדאורייתא, וכל כיוצא בזה שבאופנים מסוימים חכמים לא תיקנו כגון במקום צער והפסד, אבל במקום שהתקנה קיימת וממילא איכא מצווה דאורייתא שם לא שייך שיתירו ליטול שכר עבור המצוה ולבטל את הדין דמה אני בחנם וגו', ואולי כיון שעיקר התקנה כך היא אין איסור בדבר, וצ"ע.

ולעיקר שיטת הרמב"ם עיין בשע"ת לר"י שער ג' אות ד' דאע"ג דבמידי דרבנן איכא לאו ועשה מ"מ קיל טפי מדאו' משום שאינו מפורש בתורה. וכן שמעתי לדקדק מדברי הרמב"ם פ"י מכלאים הל' כ"ט ע"ש.

שלא נתקנו התקנות ונתחדשו הדברים לא היה זה בגדר תורה אלא רק בגדר של ידיעת העתיד וממילא אי"ז בכלל מה שכתוב "ראה לימדתי אתכם" וגו'.

והשתא לפי"ז את"ש היטב גם לדעת הרמב"ם, דנהי דס"ל דכל דברי סופרים ותקנות חכמים יש להם תוקף של דאורייתא ואנו מוזהרים עליהם מלאו ד"לא תסורו", מ"מ עצם התקנות לא נמסרו למשה מסיני ללמדם לישראל ואינם בכלל הכתוב "ואותי ציוה ה' בעת ההיא" וגו', ואין בהם האיסור דשכר מצוות. שו"ר ראיתי שכמעט הדברים מפורשים בלשון הגהות מימונית עצמו שנקט בלשונו דתלוי אם ניתן למשה בסיני, ולא אי הוי דאורייתא או לא.

ואם כנים הדברים נראה לענ"ד להוסיף בזה חידוש דין, דלא רק על מידי דרבנן שרי ליטול שכר, אלא גם על דברים הנלמדים מסברא מותר ליטול שכר, וכגון על לימוד דין "המוציא מחברו עליו הראיה" (ב"ק מו: מבואר דהוי סברא ולא קרא), וכן דין "הפה שאסר הפה שהתיר" (כתובות כד.), וכן דין "נאמנות דמיגו" (מבואר תוס' ב"מ ג. דהוי סברא), ועוד הרבה דינים שחז"ל למדו מסברא, דאע"ג דסברא הוי כדאורייתא וכדאמרו בגמ' בכמה דוכתי "למה לי קרא סברא הוא", מ"מ כיון שדברים אלו לא נמסרו למשה בסיני ללמדם לבני ישראל, אלא חכמים הבינו כן מעצמם בעומק דעתם, אין זה בכלל הכתוב "ראה לימדתי אתכם" וגו' ומותר ליטול ע"ז שכר.

ושמעתי עוד להסתפק בדברים דאורייתא שנמסרו לקביעת חכמים כגון הלכות חול המועד, אם אית ביה איסור דשכר מצות, וצ"ע.

סימן יג

שכר וקבלת פרס על לימוד תורה

מי שאמר לחבירו אם תלמד תורה אשלם לך כך וכך לשעה או כך וכך על כל פרק, האם מותר לקבל שכר עבור הלימוד, ויש לדון בזה משלשה צדדים, א - האם שייך בזה הדין דמה אני בחנם אף אתם בחנם. ב - האם ראוי לקבל פרס על תורה ומצות. ג - האם ראוי להתפרנס מן הצדקה כדי ללמוד תורה [ולהלן סימן יג נדון עוד האם ההתחייבות חלה מצד הדין].

האם שייך איסור שכר מצות על תורה ומצוה שאדם עושה לעצמו

א. וראשית דבר נדון מצד איסור שכר מצות, הנה קיי"ל בנדרים לו. דאסור למלמד תורה ליטול שכר על הלימוד וילפינן לה מקרא דראה לימדתי אתכם חוקים ומשפטים וגו' מה אני בחנם אף אתם בחנם, ומצינו גם בכמה מצות שאסור ליטול עליהם שכר, בדיינים (בכורות כט.) ובעדים (שם) בהזאת אפר פרה (שם) ובפריקה וטעינה (ב"מ לא. וברא"ש שם סי' ל') ובהשבת אבידה (רא"ש ב"מ סי' כ"ד) וברופא (טור יו"ד של"ו בשם רמב"ן) וכדלעיל סי' ט, וכשנתבון בדבר נראה דהצד השווה בכל אלו הוא שהם מצות שאדם עושה לתועלת חבירו. אבל לא מצינו שהוזכר